

erheid Een verkenning d
SUWI Zzp'ers en bestaa
ng door ISZW-programm
n bestaanszekerheid Ee
programma Toezicht SUW
erheid Een verkenning doc
SUWI Zzp'ers en bestaans
ng door ISZW-programm
n bestaanszekerheid Ee
programma Toezicht SUW
erheid Een verkenning doc
SUWI Zzp'ers en bestaans
ng door ISZW-programm
n bestaanszekerheid Ee
programma Toezicht SUW
erheid Een verkenning doc
SUWI Zzp'ers en bestaans
ng door ISZW-programm

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Zzp'ers en bestaanszekerheid

*Een verkenning door
ISZW-programma Toezicht SUWI*

Inhoud

1 Inleiding	4
1.1 Bestaanszekerheid	4
1.2 Verkenning Inspectie	4
1.3 Onderzoeksmethode	4
1.4 Doel en doelgroep	4
1.5 Leeswijzer	4
2 Resultaten onderzoek	5
2.1 Beginnen als zelfstandige	5
2.2 Voor- en nadelen zelfstandigheid	6
2.3 Benodigde kenmerken voor een ondernemer	6
2.4 Voorbereid zijn op onzekerheden	7
2.5 Aankloppen bij anderen bij financiële problemen	9
3 Conclusies	14
4 Tot slot	15
Bijlage 1: Methodologische verantwoording	16
Bijlage 2: Interviewleidraad	18
Bijlage 3: Vragenlijst Zelfstandigen	20

1 Inleiding

1.1 Bestaanszekerheid

In Nederland heeft iedereen recht op voldoende inkomen om in zijn bestaan te kunnen voorzien. Bestaanszekerheid is een zorg van de overheid. Dat is in de Grondwet verankerd. Zelfstandigen betreffen een groep die de laatste jaren sterk groeiend is en waarover zorgen bestaan ten aanzien van hun bestaanszekerheid. Inmiddels werken bijna 1,5 miljoen mensen in Nederland als zelfstandige. Ruim een miljoen daarvan zijn zelfstandige zonder personeel (zzp'er). Het gaat hierbij om personen waarvoor een werkring als zelfstandige de hoofdbaan is. De groep zzp'ers is zeer divers en ze werken in alle bedrijfstakken. Het gaat relatief vaak om 45-plussers en mannen zijn oververtegenwoordigd. Hun inkomen is niet in alle gevallen toereikend om in de algemeen noodzakelijke kosten van bestaan te voorzien. Bij onverwachte gebeurtenissen is het probleem nijpend. Lang niet alle zzp'ers beschikken over reserves om een daling van de inkomsten op te kunnen vangen. Dit wordt helemaal duidelijk nu het Coronavirus heeft toegeslagen¹. Volgens het CBS had 7,7% van deze zelfstandigen in 2018 een inkomen onder de lage-inkomensgrens, tegen 1,5% van de werknemers². Het aandeel zzp'ers met een langdurig inkomen onder de lage inkomensgrens (minstens vier jaar) bedroeg in 2018 1,7% tegen 0,3% bij werknemers³. Het risico op armoede is daarmee bij zelfstandigen aanzienlijk groter dan bij werknemers. Er zijn overheidsvoorzieningen, speciaal voor zelfstandigen, om hen (tijdelijk) te ondersteunen. Het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 is zo'n regeling. Toch maken relatief weinig ondernemers daarvan gebruik, ongeveer 10 duizend per jaar⁴.

1.2 Verkenning Inspectie

De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (de Inspectie) houdt systeemtoezicht op de uitvoering van inkomensondersteunende voorzieningen. Om een beter beeld te krijgen van de positie, overwegingen en keuzes van zelfstandigen, heeft de Inspectie een verkenning gedaan.

1.3 Onderzoeksmethode

In eerste instantie is een enquête uitgezet gericht op de ervaringen van zelfstandigen met en wensen ten aanzien van dienstverlening van de gemeenten op het gebied van werk en inkomen.

¹ <https://www.nu.nl/ondernemen/6037911/zzpers-in-de-knel-dit-zou-mijn-topmaand-zijn-ik-loop-18000-euro-mis.html>

² De lage-inkomensgrens weerspiegelt een vast koopkrachtbedrag in de tijd. De grens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. Voor meerpersoonshuishoudens is deze grens met behulp van equivalentiefactoren aangepast aan omvang en samenstelling van het huishouden. Website CBS

³ CBS, Armoede en uitsluiting 2019. De cijfers m.b.t. zelfstandigen 2018 zijn deels gebaseerd op waarnemingen en deels op schattingen

⁴ Er wordt inmiddels gewerkt aan een bijzondere regeling van bijstand voor zelfstandigen om de gevolgen van de Corona crisis voor hen te verzachten

Deze enquête is door 269 ondernemers ingevuld. Daarna is met 15 ondernemers die aan de enquête hadden deelgenomen een interview gehouden. Deze interviews kennen een bredere insteek. Naast de ervaringen met en wensen ten aanzien van overheidsinsameling, kwamen de loopbaan, de inkomenspositie, de voorzieningen die zij aangelegd hebben voor mindere tijden, de voorgenomen wetgeving ten aanzien van een minimum tarief en verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen aan de orde. In bijlage 1 wordt nader op de methode ingegaan.

1.4 Doel en doelgroep

Het doel van zowel de enquête als de interviews is primair intern. De Inspectie wil zich nader informeren over de bestaanszekerheid van zelfstandigen. Omdat het om bestaanszekerheid gaat, ligt het voor de hand om uitsluitend zelfstandigen met lage inkomens te benaderen. Dat is grotendeels gedaan, maar niet helemaal. Uit de analyse van de enquête bleek namelijk, dat er ook respondenten tussen zaten die een wat hoger inkomen genieten en ook een enkele zelfstandige met personeel. Als die verwijderd zouden worden uit de resultaten, zouden waardevolle meningen verloren gaan. Bij de interviews was de Inspectie afhankelijk van de bereidheid van de respondenten tot medewerking. Ook in die groep is sprake van een aantal ondernemers die niet behoren tot de categorie lage inkomens. Daarnaast haalden ondernemers die in hun werk te maken hebben met andere zzp'ers, voorbeelden aan uit die praktijk. De Inspectie heeft er daarom voor gekozen om de doelgroep niet te nauw af te bakemen. Bij de enquêteresultaten is, waar relevant, onderscheid tussen lage en hogere inkomens gemaakt. Bij de interviewresultaten is dat niet gedaan. De basis voor de bevindingen zou dan erg smal worden. De verkenning behelst geen representatief onderzoek naar dé ondernemer. Het biedt inzichten in de diversiteit van de groep, hun verschillende visies, keuzes en posities. Ten behoeve van deze verkenning zijn gespreksonderwerpen en thema's benoemd (bijlage 1).

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan de resultaten beschreven van zowel de vragenlijst als de interviews. Hoewel de gebruikte onderzoeksmethoden niet overeenkomstig zijn, kiest de Inspectie ervoor om de resultaten zoveel mogelijk geïntegreerd weer te geven. Hierdoor wordt duidelijk waar de bevindingen elkaar versterken en waar zij afwijken. De rapportagelijst is: beginnen als zelfstandige; voor- en nadelen van ondernemerschap; kenmerken van de ondernemer; voorbereid zijn op financiële onzekerheden; hulp zoeken bij anderen; de gewenste rol van de overheid en stoppen als ondernemer. In hoofdstuk 3 volgen de conclusies en tot slot worden in hoofdstuk 4 enige onderzoeks- en adviestrajecten vermeld die parallel aan deze verkenning lopen.

2 Resultaten onderzoek

2.1 Beginnen als zelfstandige

Klassieke en nieuwe zzp'ers

Praktisch gezien is het eenvoudig om te beginnen als zelfstandige. Een inschrijving bij de KvK volstaat veelal. Vroeger was in veel gevallen een middenstands- of vakdiploma vereist. Daarnaast heeft een verschuiving plaatsgevonden naar zelfstandigheid waarbij vooral arbeid of diensten worden aangeboden. Deze vorm van zelfstandigheid is ook drempelverlagend om te beginnen. Zelfstandigen die hun arbeid of diensten aanbieden, worden nieuwe zzp'ers genoemd⁵. Zij kunnen zichzelf verhuren zonder uitgebreid plan of startkapitaal voor een bedrijfspan, machines of handelswaar. Anderzijds zijn er wel allerlei milieueisen bijgekomen, vergunningen, hygiëne-eisen, bouwvoorwaarden etc., maar deze gelden met name voor de zzp'ers die producten maken, verkopen of grondstoffen aanbieden. Dit zijn de klassieke zzp'ers. De nieuwe zzp'ers kunnen ook met eisen te maken krijgen, maar hiermee worden ze dan vaak geconfronteerd als ze al bezig zijn. De deelnemers aan de interviews betroffen voor het grootste deel zelfstandigen die gekenmerkt kunnen worden als 'nieuwe zzp'ers'. 'Klassieke zzp'ers' zaten beperkt in de selectie. Dit was geen keuze vooraf maar het resultaat van toeval of van een voorselectie van personen die deelnamen aan de enquête en vervolgens ook bereid waren deel te nemen aan een interview. Zij werken in de financiële of persoonlijke dienstverlening, zijn freelancer in de culturele sector, zijn sportinstructeur, huisarts, of runnen een drukkerij.

Redenen om als zelfstandige te beginnen

Een gangbare aanname is dat mensen uit eigen overweging zelfstandige worden. Zij worden getrokken door de hogere verwachte beloning per uur of de vrijheid om hun werk in te richten en zelf aan het stuur te zitten. Deze ondernemers kwam de Inspectie inderdaad in de interviews tegen. Zij starten vanuit een rotsvast geloof in eigen kunnen en een sterke wens om zelf het verschil te kunnen maken. Zij zien een gat in de markt of denken dat te zien en willen het voor eigen rekening en risico gaan proberen. Soms alleen en soms in samenwerking met anderen. Meestal richten zij een eenmanszaak op, maar een VOF of maatschap kan ook. Uit de interviews blijkt echter dat lang niet alle zelfstandigen uit volle overtuiging een eigen zaak begonnen zijn. De volgende andere redenen werden genoemd:

a. Baanverlies

Meerdere personen geven aan, dat zij tot rond hun 50e in loondienst werkten maar toen hun baan kwijtraakten. Vervolgens lukte het niet om een nieuwe baan te bemachtigen. Zij wijten dat veelal aan hun leeftijd. Een enkele keer werd deze afwijzingsgrond ronduit toegegeven door de headhunter.

Zij voelden zich genoodzaakt om andere manieren te zoeken om in hun onderhoud te voorzien, zoals een eigen bedrijf oprichten. Dat ging met vallen en opstaan, want je moet over vele competenties beschikken om een zaak draaiend te houden. Deze mensen kozen dus niet uit overtuiging voor een bestaan als zelfstandige.

Een vrouw van middelbare leeftijd verloor haar baan door een reorganisatie. De ruime ontslagvergoeding die zij ontving, stopte zij in een stamrecht BV. Een aantrekkelijke fiscale constructie die inmiddels niet meer bestaat. Nadat sollicitaties op niets uitliepen besloot zij voor zichzelf te beginnen. Tegenwoordig laat ze zich inhuren als interim salesmanager. Een prettige bijkomstigheid vindt ze dat ze wel deelnemer aan een team is, maar niet met de onderlinge sores van het kantoorleven te maken heeft.

Anderen vertelden dat zij vanuit een uitkeringssituatie gestimuleerd werden om het als zelfstandige te proberen. Zij mochten starten met behoud van WW-uitkering of er werd de garantie van herleving van rechten gegeven als het onverhoopt niet zou lukken.

b. Werk-privé balans

Er zijn ook mensen die vanwege persoonlijke redenen flexibeler met hun arbeidstijden willen omgaan. Zij hebben zorgtaken die minder goed combineren met de vaste werktijden van een loondienstverband. Zo'n keuze is door praktische overwegingen tot stand gekomen.

Een man die vele jaren in meerdere functies bij accountantskantoren werkzaam geweest was, richtte een financieel adviesbureau op om beter als mantelzorg voor zijn moeder te kunnen fungeren. Zo kon hij grotendeels zelf bepalen of hij overdag, 's avonds of in het weekend zijn opdrachten vervulde.

⁵ Indeling TNO (ZEA, 2019)

c. Arbeidsmarkt/marktwerking

En dan zijn er beroepen die nauwelijks meer in loondienst kunnen worden uitgeoefend. Een surf-instructeur gaf aan dat dat vroeger misschien nog wel lukte, maar inmiddels niet meer. Ook een beëdigd vertaler/ondertitelaar had weinig andere keuze dan zich als freelancer aan te bieden, terwijl hij liever in loondienst zou zijn. Dit komt vooral voor in markten waar het aanbod aan zelfstandigen groter is dan de hoeveelheid werk van opdrachtgevers.

Een man die na een ontslag zijn transitievergoeding gebruikte om een cursus ondertitelen te volgen, merkte dat grote mediabedrijven het voor het zeggen hebben. Hij wordt als freelancer ingehuurd, maar kan in de praktijk niet zelf onderhandelen over zijn uurtarief, noch kan hij zijn gewerkte uren declareren. Je kunt de zeer scherpe tarieven van het bedrijf slikken of stikken. Het is te vergelijken met stukloon. Inmiddels werkt hij al een paar jaar op deze manier bij hetzelfde bedrijf. Als hij zou weigeren, zijn er andere freelancers die wel accepteren. De freelancers concurreren, de bedrijven niet. Daar zou de overheid volgens hem wat aan moeten doen.

d. Maatregelen overheid

Maatregelen van de overheid kunnen een rol spelen. Zo hebben de zware bezuinigingen in de culturele sector van een paar jaar geleden ertoe geleid dat toneelspelers, orkestleden en regisseurs niet langer (vaste) arbeidsverbanden aangeboden krijgen. Voorheen kregen zij vaak seizoencontracten met recht op een werkloosheidsuitkering voor artiesten in de zomermaanden. Inmiddels gaat het om payrollconstructies of losse opdrachten. Payrollbedrijven adviseren vaak om dan maar liever als zelfstandige verder te gaan, omdat je daar een hoger bedrag aan overhoudt. Dit hogere uurtarief is voor deze zelfstandigen vaak ook aanleiding geweest om zelfstandig te gaan.

Niet zelden wordt de keuze om ondernemer te worden bepaald door een combinatie van factoren.

Een man vond de werkdruk bij het verzekeringskantoor waar hij zijn halve leven in loondienst gewerkt had, erg hoog worden. Hij was aan afbouwen toe. Toevalligerwijs wilde het verzekeringskantoor van de poot particulieren af. Aan de man werd toestemming verleend om de klanten die hij altijd geholpen had over te nemen en hen verder als zelfstandige te bedienen. Omdat hij zijn financiële zaken na al die jaren goed op orde had, durfde hij de stap aan. Nu vindt hij het jammer niet eerder een eigen zaak begonnen te zijn.

2.2 Voor- en nadelen zelfstandigheid

Eenmaal zelfstandig willen veel zelfstandigen dit ook graag blijven. Zij noemen daarvoor vergelijkbare redenen als de ondernemers die uit volle overtuiging starten, zoals: de ervaren vrijheid om je tijd in te delen; om bepaald werk wel of niet te doen

of uit te besteden en om richting te kiezen met de onderneming. Enkelen reppen van een prettige spanning om te ondervinden of je de verwachtingen ook kunt waarmaken. Sommigen houden financieel meer over. Nadelen worden ook genoemd. Je moet veel tijdsinvesteringen doen, zeker in het begin. Je moet zelf voor opdrachten zorgen, een taak die je moet liggen. Daarmee draag je ook een grote eigen verantwoordelijkheid. Een waarnemend huisarts noemde als nadeel dat hij juist op uren moet werken die huisartsen in loondienst vrij willen hebben, zoals in de schoolvakanties.

Op basis van gegevens uit het reguliere LISS-onderzoek⁶ is op een aantal onderwerpen een vergelijking gemaakt van zelfstandigen met werknemers. Uit de resultaten blijkt dat zelfstandigen gemiddeld eenzelfde of hogere waardering aan het leven en hun financiële situatie geven in vergelijking met niet-zelfstandigen. Zo geven ze het leven in het algemeen een iets hoger cijfer (rapportcijfer 7,3 versus 7,2), zijn ze tevredener over de huidige stand van de Nederlandse economie (rapportcijfer 6,8 versus 6,6) en zijn even tevreden over hun eigen financiële situatie (rapportcijfer 6,8). Er zijn geen significante verschillen tussen wat zelfstandigen en niet-zelfstandigen als een slecht of goed inkomen beschouwen. Ook het bedrag wat ze voor hun huishouden als absoluut minimum acceptabel netto inkomen beschouwen verschilt niet significant (gemiddeld: zelfstandigen 2219 euro vs. werknemers 2148 euro).

2.3 Benodigde kenmerken voor een ondernemer

Om het als ondernemer te redden moet je volgens de geïnterviewden over vele capaciteiten en eigenschappen beschikken. Volgens hen is het afhankelijk van de soort onderneming die je voert, welke eigenschap of vaardigheid doorslaggevend is voor een rendabel bedrijf. In het algemeen geldt dat het belangrijk is een mentaliteit te hebben om het zelf te willen doen en het geloof het zelf beter te kunnen dan anderen. Daarnaast is vakmanschap om een goed product te maken onmisbaar. Maar je moet ook acquisitie kunnen plegen, uren willen maken, kunnen netwerken, doorzettingsvermogen hebben, klantgericht en sociaal zijn, commercieel inzicht bezitten en financieel en administratieve vaardigheden hebben of ontwikkelen. Sommige taken kun je eventueel (deels) uitbesteden, maar de basis moet aanwezig zijn. Als aan alle genoemde voorwaarden voldaan wordt, lijkt een ondernemer op een duizendpoot. Desalniettemin geeft bijna driekwart van de respondenten van de vragenlijst aan dat er geen financiële problemen bij henzelf of hun bedrijf spelen, van degenen met een laag huishoudinkomen is dit bijna de helft. Indien er wel problemen zijn, gaat het vaak om dalende inkomsten en moeite met rondkomen. Vooral dat laatste speelt veel bij zelfstandigen met een laag inkomen.

⁶ De inkomensvragenlijst. Zie ook: <https://www.lissdata.nl/>.

Tabel 1. Financiële problemen (meerdere antwoorden mogelijk)

Is er bij uw bedrijf sprake van..	Percentage	
	Totaal (n=286)	Laag inkomen (n=19)
Dalende inkomsten	16	26
Moeite met rondkomen	13	47
Problematische schulden	2	0
Een onverwachte noodzakelijke uitgave die niet gedekt kan worden	2	0
Extra kosten door ziekte/arbeidsongeschiktheid van werknemers	2	0
Geen financiële problemen	73	47

2.4 Voorbereid zijn op onzekerheden

Hogere inkomsten zijn aantrekkelijk, maar een ondernemer die zich verantwoordelijk voelt voor zijn bestaanszekerheid en het voortbestaan van zijn bedrijf moet voorzieningen treffen voor het geval er mindere tijden aanbreken. In tegenstelling tot iemand die in loondienst werkt, is hij niet automatisch verzekerd van een permanent inkomen; van een vast salaris, van een uitkering bij ziekte of van een pensioen na afloop van het werkzame leven. Als hij deze zekerheden wil, moet hij daarvoor zelf stappen zetten. Dit betekent uitzoeken of het borgen van deze zaken in het financiële plaatje past. En beslissen of de uitgaven hieraan voorkeur krijgen boven andere uitgaven, bijvoorbeeld investeringen in het bedrijf of grotere privé-aankopen. Diverse geïnterviewden realiseren zich dat niet of in zeer beperkte mate.

De Inspectie heeft gevraagd welke afwegingen zij maken bij onderstaande drie onzekerheden en daarbij ook de (voorgenomen) wetgeving ten aanzien van verplichte maatregelen in het gesprek meegenomen.

a. Laag inkomen en oplossingen

Een onderneming is afhankelijk van opdrachten. Wat doet de zelfstandige als opdrachten even of langduriger uitblijven? De meeste ondernemers geven aan dat zij over een financiële buffer beschikken als zij tijdelijk minder inkomen uit hun bedrijf genieten. Het gaat om spaargeld, een hypotheekvrije woning, inkomsten uit een pensioenvoorziening, belegde afkoopsommen, of een partner met inkomsten.

Een enkeling heeft geen buffer en die zet de tering naar de nering, zoekt aanvullende inkomsten in loondienst of als freelancer in andere richting of wendt zich tot vrienden.

Vrijwel direct na het afronden van zijn opleiding koos een man voor het ondernemerschap. Hij begon een drukkerij en het ging hem voor de wind. In de beginjaren groeide en groeide het bedrijf. Dat ging gepaard met zorg voor een toenemend aantal werknemers. Dat laatste vond hij minder aantrekkelijk en hij verkocht het bedrijf om weer klein opnieuw te beginnen. De markt was inmiddels drastisch veranderd, het digitale tijdperk trad aan. Daarom besloot hij dit keer om de benodigde apparatuur niet zelf aan te schaffen, maar te huren van andere ondernemers die inmiddels overcapaciteit hadden. Hiermee had hij geen volle werkweek meer en evenmin een volledig salaris. Na amper beraad werd hij aanvullend zzp'er in een ander vakgebied.

En iemand die jaren een goed lopend commercieel bureau leidde, wisselde deze goedbetaalde baan in voor een onzeker bestaan als kunstenaar. Deze carrièreswitch was een lang gekoesterde wens, maar hij leidt inmiddels een bestaan met een laag inkomen. Hoewel hij als kunstenaar eigenlijk afscheid wilde nemen van de competitie om geld, is hij nu vaak juist gedwongen om commercieel te handelen teneinde een acceptabel inkomen te verwerven. Gelukkig voor hem bezit hij de hiervoor benodigde commerciële vaardigheden wel. Op het moment dat hij zijn inkomen weer op peil is kiest hij er weer voor om zich te richten op zijn kunst. In zekere zin is zijn lage inkomen dus zelfgekozen.

Bij de meeste geïnterviewden is de mogelijkheid om toeslagen aan te vragen bekend. Het gebruik ervan is beperkt, net als bij de respondenten aan de vragenlijst. Van hen ontvangt bijna een kwart zorgtoeslag. Huurtoeslag en kinderopvangtoeslag worden door respectievelijk 6 en 7 procent van de respondenten ontvangen. Een slechte ervaring kan ertoe leiden dat men afziet van het gebruik, terwijl dat op grond van het inkomen wel nodig is.

Een zelfstandige vertelde in grote problemen te zijn gekomen doordat zij opeens jarenlang ontvangen kinderopvangtoeslag moest terugbetalen. Een wijziging in het inkomen van haar partner was door de belastingdienst niet goed verwerkt. Sindsdien heeft zij ook de zorgtoeslag stopgezet, uit angst voor mogelijke terugvorderingen. Haar boekhouder heeft haar ervan overtuigd om deze zorgtoeslag toch maar weer aan te vragen, maar dan achteraf. Dit in verband met haar wisselende inkomsten.

Het Bbz of bijvoorbeeld parttime ondernemen in de bijstand als specifieke oplossing voor zelfstandigen hebben weinig geïnterviewden op het netvlies staan. Dit komt overeen met de bevindingen uit de vragenlijst. Zie hiervoor ook onder 2.5. Voorts geven twee zelfstandigen aan, dat het moeilijk is om inkomsten uit bedrijf aan te vullen met een parttime loondienstverband. Zij melden dat ze alleen maar in aanmerking komen voor een flexcontract dat uitgaat van oproepbaarheid. Je moet dan lange tijd beschikbaar zijn, maar wordt veel minder opgeroepen. En je hoort pas kort van te voren dat je ingezet wordt. Dat laat zich niet combineren met afspraken voor het eigen bedrijf. Beiden zijn daar dus weer mee gestopt.

Een ander gaf juist aan een o-uren contract aan te houden bij haar oude werkgever (in de zorgsector) om extra uren te kunnen maken wanneer haar eigen bedrijf even te weinig oplevert. Maar voor haar geldt de bijzondere omstandigheid dat ze altijd welkom is om daar in te springen wanneer dat haar uitkomt, gezien het grote arbeidsaanbodtekort in de zorgsector.

De zelfstandigen die hebben geprobeerd om (weer) in loondienst te komen, zijn vaak degenen die een laag inkomen hebben. Wanneer het niet lukt om in loondienst te komen is men veroordeeld tot een langdurig bestaan als zelfstandige. In dergelijke lange perioden wordt de kans op (tijdelijk) weinig inkomen of arbeidsongeschiktheid reëel en het is dan des te relevanter om hiertegen bestand te zijn.

Een groep zelfstandigen die genoemd werd, maar niet tot de eigenlijke doelgroep van de verkenning behoort, is de groep zzp'ers die er wat bijklussen. Zij zijn voor hun hoofdinkomen niet afhankelijk van hun eigen bedrijf. Omdat zzp'ers in de beeldvorming vaak over één kam geschoren worden, is deze groep hier wel kort vermeld.

Verschillende ondernemers met een financieel of administratief adviesbureau gaven aan dat er onder hun klanten mensen zijn die als thuiskeeper of met de opvang van kinderen wat bijverdienen. Zij beschouwen dit inkomen echt als extra en zijn niet genegen om in hun tarieven premies voor arbeidsongeschiktheid, of pensioenopbouw e.d. te verwerken. Hoewel dit werk ook in loondienst uitgeoefend zou kunnen worden, is de zelfstandigenvorm bij uitstek geschikt om te combineren met de verzorging van hun eigen kinderen, vinden zij.

Een verplicht minimum tarief

Een minimum tarief van €16 per uur vinden ondernemers vooral een goed idee voor collega ondernemers die zich in een kwetsbare positie bevinden. In slechte tijden “draaien die elkaar de nek om” met te lage tarieven. De geïnterviewden achten die bescherming voor henzelf niet nodig omdat zij een hoger tarief hanteren. Daarbij wordt soms uit het oog verloren, dat het niet alleen om de directe uren dienstverlening gaat, maar dat indirecte uren of soms wachttijden ook verdisconteerd moeten worden.

Zo was iemand die werkte bij een telefonische hulplijn redelijk tevreden over het tarief van 24 euro per uur, maar rekende daarbij niet mee dat zij dit alleen ontving in het geval zij iemand aan de lijn had. De lange wachttijden voordat ze iemand sprak rekende ze niet mee.

Overigens is niet alleen het minimum uurtarief van belang, maar ook het aantal uur dat je mag declareren. Als grote bedrijven een redelijk uurtarief vergoeden, maar uitgaan van een te hoge productiviteit per uur, word je er evenmin beter van. Dat grote inhuurders eenzijdig bepalen hoe de productiviteit per uur er uitziet, geeft te denken over de feitelijke zelfstandigheid van de zzp'er. Overigens zijn de meeste geïnterviewden er niet van overtuigd dat je met een tarief van 16€ boven het sociaal minimum uitkomt.

b. Arbeidsongeschiktheid

Veel ondernemers overwegen wel om zich te verzekeren of hebben dat bij aanvang daadwerkelijk gedaan, maar haken af door de hoge premies en de ongunstige voorwaarden (uitsluitingsgronden, wachttijden, niet gedekte arbeidsongeschiktheid). Alternatieven hiervoor zijn eigen middelen en broodfondsen. Twee ondernemers zijn bij een broodfonds aangesloten, waarvan er een al een keer gebruikt heeft gemaakt van deze voorziening en daar zeer tevreden over was. Frequent werd ook aangegeven, dat je wel heel ziek moet zijn om niet achter de pc te kunnen kruipen. Deze ondernemers hebben administratieve beroepen met minder zware lichamelijke arbeid. Een kleine minderheid heeft zich wel verzekerd. Zij vallen doorgaans in de categorie werk met een laag risico op arbeidsongeschiktheid en hebben midden- tot hogere inkomens.

Verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering

Over een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering wordt wisselend gedacht. Een aantal wijst deze inmenging principieel af, omdat het indruist tegen de vrijheid van de ondernemer. Anderen lijkt het een goede oplossing, maar zij stellen daarbij wel als voorwaarden dat het om betaalbare premies moet gaan met goede voorwaarden en acceptatieplicht door de verzekeraar. Een enkeling geeft de voorkeur aan een basisverzekering voor alle werkenden of vindt dat er al een afdoende vangnet is in de vorm van de bijstand.

c. Pensioen

De meeste gesproken ondernemers hebben enig pensioen uit een eerdere loondienstbetrekking of een financiële spaarbuffer, koophuis of verwachten een erfenis te ontvangen. Dit zijn deels dezelfde voorzieningen die voor arbeidsongeschiktheid of bij een dip in de inkomsten ingezet (zouden kunnen) worden. Eén ondernemer noemt een lijfrentepolis, die door de lage rentestand echter minder waard is geworden. Enkel met hogere inkomsten zijn deelnemer aan een pensioenfonds vanuit het zzp-schap. Drie anderen willen na hun pensionering in het buitenland gaan wonen, waar de kosten van het dagelijkse levensonderhoud lager liggen, zodat zij zich denken te redden met beperkte middelen.

Verplichte pensioenvoorziening

Een verplichte pensioenverzekering wordt door de meesten niet omarmd. Ook vanwege de kosten die dat meebrengt, die zij nu niet zouden kunnen dragen. Enkel zouden er liever voor kiezen langer door te werken indien dat op dat moment nodig zou zijn. En zij vinden dat de AOW voorziet in de eerste levensbehoeften.

2.5 Aankloppen bij anderen bij financiële problemen

Op de vraag in de vragenlijst waar zelfstandigen zouden aankloppen wanneer hun onderneming in de financiële problemen raakt, geeft de grote meerderheid aan dat zij als eerste hun privémiddelen zouden aanspreken; ook een grote groep geeft aan dat ze bij hun familie of vrienden zouden aankloppen. De derde meest gekozen optie is het aankloppen bij de bank of Qredits (voor microkrediet). Ruim een kwart geeft aan nergens aan te kloppen in geval van financiële problemen; zij zouden stoppen met hun bedrijf of doorgaan tot deze failliet gaat. Slechts 10% van de zelfstandigen noemt de gemeente in de top drie; degenen met een laag inkomen noemen de gemeente niet vaker. Naast de gemeente was ook 'zelfstandigenloket, ondernemershuis of ondernemersplein' als antwoordmogelijkheid opgenomen, deze zijn veelal onderdeel van de gemeente. Degenen met een laag inkomen geven vaker aan dat zij hierbij aan zouden kloppen (ruim de helft noemt deze in de top drie).

Enkele geïnterviewden zien de (reguliere) bijstand als definitief vangnet, waar overigens geen van hen ooit gebruik van heeft gemaakt. Het idee dat ze dan mee zouden moeten werken aan de eisen van de gemeente, staat hen tegen. Die eisen staan ver af van

de vrijheid en eigen verantwoordelijkheid die ze ervaren als zelfstandige. Dit leidt bij sommigen tot een lange periode van het leven ruim onder de bijstandsgrens.

Kennis en gebruik van overheidsregelingen

Wanneer in de vragenlijst gevraagd wordt naar de bekendheid en gebruik van de regelingen in het kader van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) en de gemeentelijke schuld-hulpverlening (SHV) blijken deze over het algemeen laag te zijn (figuur 1).

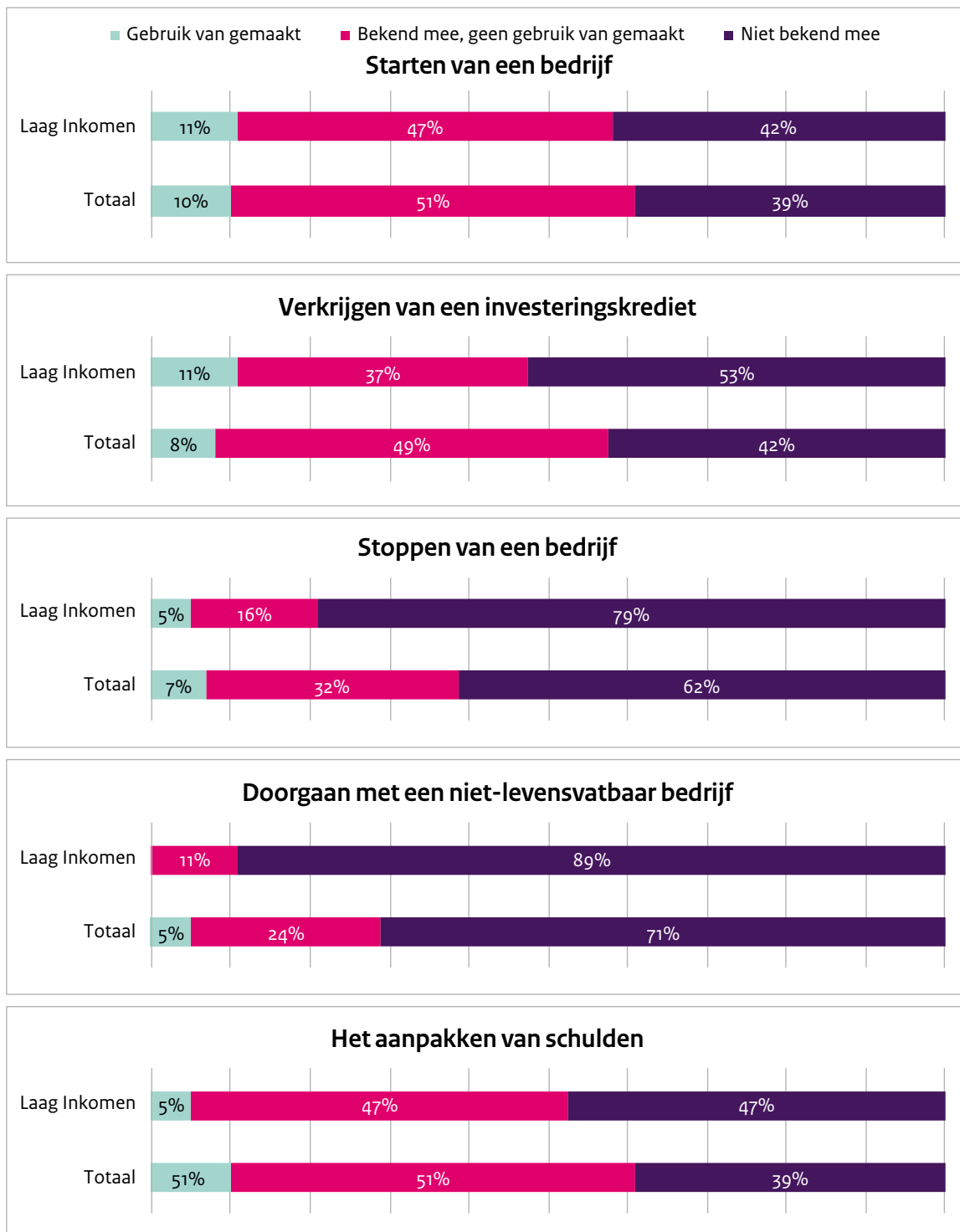
Vooraf regelingen omtrent het doorgaan met een bedrijf als 55-plusser, of het stoppen met een bedrijf zijn slecht bekend, ongeveer twee derde kent deze niet. Per regeling geven tussen de vijf en tien procent van de zelfstandigen aan er gebruik van te hebben gemaakt. Opvallend is dat de regelingen nog onbekender en minder gebruikt zijn door degenen met een laag inkomen, dus juist degenen voor wie de regeling bedoeld is.

Doorgaan met een niet rendabel bedrijf is een regeling die specifiek bedoeld is voor 55-plussers. 7 procent van de oudere ondernemers geeft aan hiervan gebruik gemaakt te hebben en 30 procent is er bekend mee. Deze regeling is inmiddels aflopend. Van hulp bij het stoppen van een niet rendabel bedrijf heeft 9 procent van de oudere ondernemers gebruik gemaakt, terwijl nog 41 procent daarmee bekend is. Deze laatste regeling is overigens niet alleen bedoeld voor oudere ondernemers.

De regelingen om te starten met een bedrijf, schulden aan te pakken en verkrijgen van een investeringskrediet zijn met ongeveer 50 procent wat bekender dan de andere regelingen. De regeling om te starten met een bedrijf is opmerkelijk genoeg minder bekend bij degenen die in de afgelopen vijf jaar zijn begonnen met hun onderneming; 11 procent uit deze groep heeft er gebruik van gemaakt en nog eens 44 procent kent de mogelijkheid.

Er lijkt dus sprake van een substantiële groep die onbekend is met wat de gemeente voor hen zou kunnen betekenen. Mogelijk zitten daar personen bij die zouden overwegen hulp bij de gemeente te vragen in geval ze er wel mee bekend zouden zijn. Voorlichting is sowieso een aandachtspunt voor de overheid. Vroeger wilde de Kamer van Koophandel wel eens uitgebreide persoonlijke voorlichting geven. De Kamer van Koophandel zet echter meer en meer in op digitale dienstverlening en verdwijnt fysiek uit steeds meer gemeenten. Ook zit er een kostenplaatje aan persoonlijke adviezen. Een overheid hoort burgers zo goed mogelijk te informeren over wat zij voor hen kan betekenen. In dit geval dus voor ondernemers. Een praktische keuze kan al zijn dat boekhouders, administratiekantoren en accountants bijgeschoold worden.

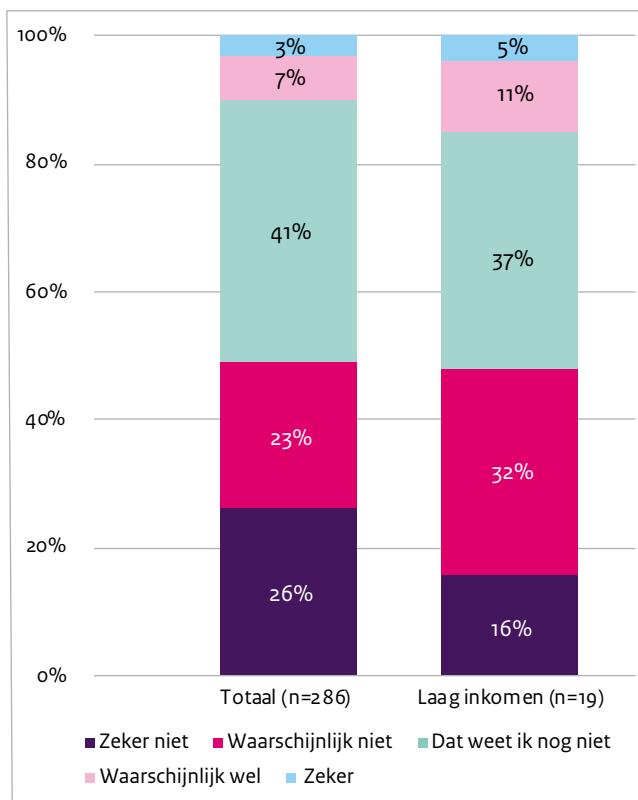
Figuur 1. Bekendheid en gebruik van verschillende vormen van Bbz en van SHV.

Door het invullen van de vragenlijst hebben de respondenten kennis genomen van de mogelijkheid om een beroep op de gemeente te doen. Op de hiernavolgende expliciete vraag of men, nu wetende van de regelingen, in geval van financiële problemen bij de gemeente zou aankloppen geeft nog altijd de helft aan dit waarschijnlijk niet of zeker niet te doen (figuur 2). 40% geeft aan

het nog niet te weten en 10% denkt dit waarschijnlijk of zeker wel te gaan doen. Wellicht zou de 40% die het nog niet weet geholpen zijn met extra informatie over wat de gemeente kan betekenen in geval van financiële problemen. Degenen met een laag inkomen denken wat vaker wel bij de gemeente aan te gaan kloppen in geval van problemen.

Figuur 2. Zou de zelfstandige in geval van financiële problemen met het bedrijf (voor het eerst of opnieuw) bij de gemeente aankloppen.

Het beeld dat ondernemers het Bbz niet of nauwelijks kennen wordt bevestigd in de interviews, terwijl deze voorziening voor sommigen misschien soelaas had kunnen bieden in slechte tijden.

Ook ondernemers die lang in dezelfde gemeente gewoond en gewerkt hebben, zeggen niet te weten dat hun gemeente een ondernemersloket heeft.

Ondernemers die dit besluit wel kennen, zijn degenen die in hun klantenbestand (startende) zzp'ers begeleiden. Zij zijn niet onverdeeld positief over de uitvoering daarvan. Vooral de lange afhandeldingsduur van aanvragen om schuldhulp of Bbz is een doorn in het oog. Je kunt een onderneming die financiële problemen kent, ten slotte niet zomaar een jaar of langer 'on hold' zetten. Ook over aanwezige vakkennis bij gemeenten is men niet optimistisch.

In een grote gemeente was de voorlichting over hoe je als zzp'er jouw uren als huishoudelijke hulp kunt declareren bij klanten die een PGB hebben, niet correct. Het gevolg was dat deze zzp'er een hoge terugvordering ontving. Voor informatie over de vraag hoe hijzelf een bedrijf zou kunnen beginnen om huishoudelijke hulpen uit te zenden, werd hij door de gemeente verwezen naar de Kamer van Koophandel. Tegen betaling van ruim 100 euro kwam hij te weten, dat hij bij de gemeente moest zijn. Deze ondernemer is niet erg te spreken over de kwaliteit van de gemeenteambtenaren.

Met uitzondering van degenen die aangeven zeker aan te zullen kloppen bij de gemeente, is de respondenten van de enquête gevraagd waarom men (mogelijk) niet aan zou kloppen (tabel 2). De belangrijkste genoemde redenen zijn dat men vindt dat een ondernemer geen beroep hoort te doen op publieke middelen (4 op de 10) en dat men denkt dat de gemeente onvoldoende deskundig is om ondernemers te helpen (2 op de 10). Degenen met een laag inkomen geven vaker dan de anderen aan dat men eerder bij de gemeente heeft aangeklopt, maar dat dat niet goed is bevallen.

Tabel 2. Redenen om niet bij de gemeente aan te kloppen (meerdere antwoorden mogelijk)

	Percentage	
	Totaal (n=253)	Laag inkomen (n=18)
Ik vind dat een ondernemer geen beroep hoort te doen op publieke middelen	39	22
Ik denk dat de gemeente onvoldoende deskundig is om ondernemers te kunnen helpen	20	22
Ik vind het vervelend als de gemeente inzage in mijn financiën krijgt	12	22
Ik vind het moeilijk om over mijn financiële situatie met de gemeente te praten	11	11
Het kan mijn imago als ondernemer schaden als ik bij de gemeente aanklop	6	6
Ik heb eerder in verband met financiële problemen bij de gemeente aangeklopt, en dit is me niet goed bevallen	3	11
Anders	31	39

Bijna vijftien procent van de zelfstandigen heeft in de afgelopen twee jaar vanwege het bedrijf persoonlijk contact gehad met iemand van de gemeente (niet in tabel); het vaakst werd dit contact geïnitieerd via de mail of telefoon. Slechts in een kwart van deze gevallen betrof het contact volgens de respondenten de financiële situatie van het bedrijf. Uit de open antwoorden blijkt, dat het contact bij nog eens 6 respondenten een financiële component had zoals een belastingaanslag, aanvragen (zorg) voorziening, een terugvordering, de Participatiewet. Bij een paar andere respondenten ging het om contacten over omgevingsaspecten of anderszins.

Geen van de zelfstandigen in onze enquête heeft met de gemeente gesproken over een investeringskrediet of over het aanpakken van schulden, en slechts enkelen hebben gesproken over tijdelijke periodieke inkomensondersteuning, over mogelijkheden om het bedrijf te kunnen beëindigen, over mogelijkheden om door te gaan als oudere zelfstandige of iets anders.

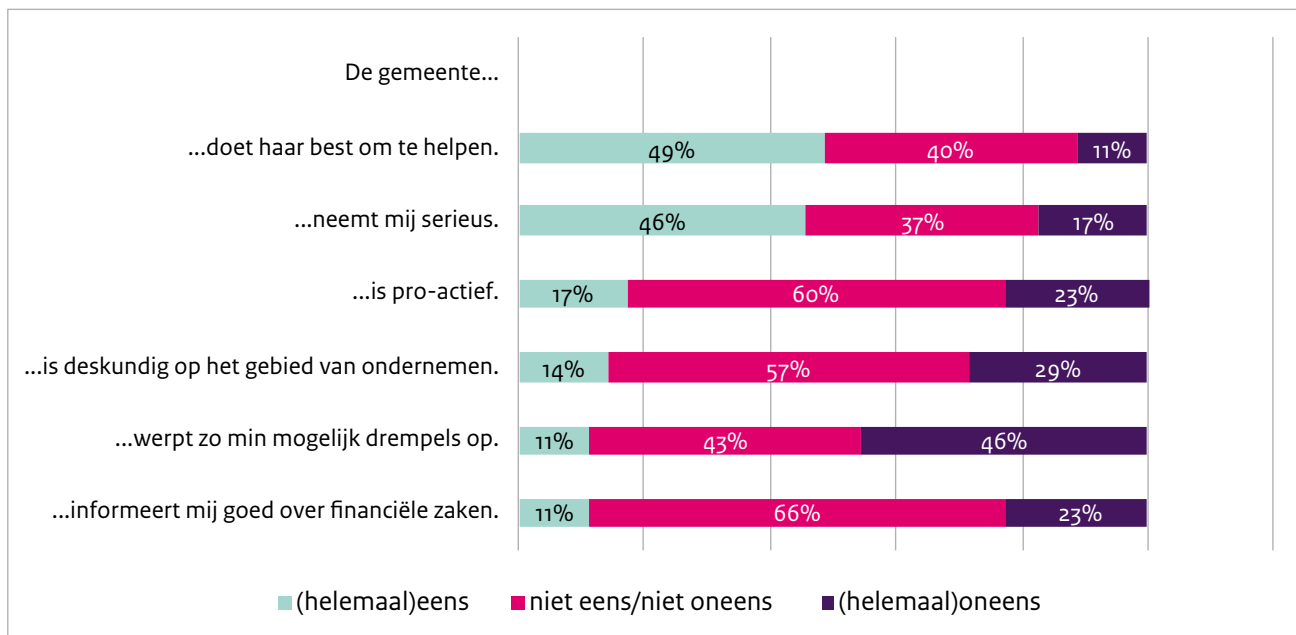
Degenen die gesproken hebben over tijdelijke inkomensondersteuning voor het levensonderhoud en ondersteuning om het bedrijf tot aan de pensionering voort te zetten hebben deze ondersteuning daadwerkelijk gekregen. Degene die ondersteuning wenste om het bedrijf te kunnen beëindigen heeft dit niet ontvangen. Een persoon is met zijn vraag doorverwezen naar een centrumgemeente.

Degenen die persoonlijk contact hebben gehad met de gemeente over hun financiële situatie geven de dienstverlening van de gemeente gemiddeld een 6,3. Enkele personen zijn uitgesproken negatief over de gemeente en halen het gemiddelde wat naar beneden. Het meest gegeven antwoord is een 7. Volgens vier op de vijf zelfstandigen voldeed de dienstverlening van de gemeente aan de verwachtingen.

Een boekhouder was in telefonisch overleg met een ambtenaar van de gemeente. Om 16.30 uur vertelde deze ambtenaar dat hij het gesprek ging beëindigen, omdat hij zijn trein wilde halen. Terwijl ze dus nog midden in het gesprek zaten.

In de evaluatie van de dienstverlening van de gemeente scoren kenmerken in de sfeer van willen helpen (doet haar best, neemt mij serieus) relatief hoog (bijna 50% mee eens). Vragen die meer gaan over kunnen helpen (bijvoorbeeld deskundigheid, pro-activiteit) worden beduidend lager gewaardeerd (Figuur 3).

Figuur 3. Specifieke kenmerken van de dienstverlening van de gemeente.

2.6 Gewenste rol van de overheid volgens de zelfstandigen

Wij hebben degenen die geen contact hebben gehad met de gemeente over financiële zaken (maar via onze vragenlijst geïnformeerd zijn over de mogelijkheden) gevraagd voor welke financiële problemen van hun bedrijf ze een beroep de gemeente zouden overwegen. Hieruit bleek dat de overgrote meerderheid dit niet zou overwegen. Tijdelijke inkomensondersteuning, financiële hulp om door te gaan als oudere zelfstandige en het verkrijgen van een investeringskrediet zijn de meest populaire opties om wel te bespreken.

Een mogelijke verklaring voor de terughoudendheid om bij financiële problemen een beroep op de gemeente te doen kwam naar voren in de interviews. Hierin worden voorbeelden aangehaald die betrekking hebben op vergunningen die te laat worden afgegeven, gebrek aan toekomstvisie, botsende regelgeving die niet praktisch opgelost wordt, traagheid en (milde vormen van) vriendjespolitiek. Het feit dat in een gemeente elke vier jaar verkiezingen zijn die vaak gepaard gaan met wisselende wethouders, werkt belemmerend. Het vertrouwen gaat verloren en mogelijk speelt dit mee in het wantrouwen ten aanzien van een rol in de oplossing van financiële problemen.

Toch blijkt uit de interviews dat de zelfstandigen in algemene zin niet afkerig staan tegenover overheidsinmenging. Zij maken wel onderscheid tussen de onderkant van de markt en de overige zelfstandigen. Zelf vinden ze over het algemeen dat ze zich kunnen redden, zij het soms met creatieve oplossingen. De overheid moet er volgens hen zijn voor degenen die nooit volledig zelfstandig zullen kunnen functioneren in een markteconomie. Die verdienen bescherming, aldus een bewindvoerder die geïnterviewd is in zijn rol als zelfstandige.

2.7 Stoppen met ondernemen

Ruim één op de tien respondenten heeft in het afgelopen jaar wel eens overwogen om te stoppen met het bedrijf vanwege financiële problemen. Bij degenen met laag inkomen is dit één op de zes. Bij de vraag waarom men toch is doorgedaan met het bedrijf ontstaat de indruk dat ondernemers regelmatig 'klem' zitten in hun ondernemerschap. Het vaakst antwoorden ze dat zij geen andere mogelijkheden hadden om in het bestaan te voorzien. Ook geven de respondenten aan dat zij anders niet aan de zakelijke financiële verplichtingen kunnen voldoen. Eén derde geeft aan dat er andere redenen waren om door te gaan met het bedrijf. Andere redenen om niet te stoppen waren voornamelijk gelegen de wens om als ondernemer door te gaan dan wel dat er geen koper voor het bedrijf te vinden was of men te oud was voor een baan in loondienst.

Tabel 3. Waarom doorgedaan met uw bedrijf (n=29)

Reden	Percentage
Ik had geen mogelijkheden om op een andere manier in mijn bestaan te voorzien	31
Ik vond toch de middelen om door te gaan	24
Ik kon niet stoppen omdat ik dan mijn zakelijke financiële verplichtingen niet zou kunnen nakomen	10
Anders	35
Totaal	100

Het feit dat een flink deel van de zelfstandigen, en met name degenen met een laag inkomen, niet bekend is met de Bbz-regeling om te stoppen met een niet-levensvatbaar bedrijf (figuur 1) kan natuurlijk ook een rol spelen in de beslissing om door te gaan en het gevoel te hebben klem te zitten.

De weg terug naar loonarbeid is volgens de geïnterviewden ook lastig als men eenmaal aan de slag is als zelfstandige. De redenen van lastige instroom in loondienst die in eerste instantie aanleiding zijn geweest om zelfstandig te worden veranderen niet snel en werkgevers zitten niet altijd te wachten op voormalig zelfstandigen. Zo wordt enkele malen gesproken over de angst van werkgevers om klanten te verliezen aan werknemers die tevens zelfstandig zijn of dit in de toekomst opnieuw kunnen worden. Ook het gegeven dat ze bij herintreding op de arbeidsmarkt veelal aangewezen zouden zijn op flexbanen, werkt niet mee om de overstap naar loondienst serieus te overwegen.

3 Conclusies

1. Er bestaat niet zoiets als dé zzp'er. Zzp'ers verschillen in hun motivatie om een eigen zaak te beginnen; de een start uit volle overtuiging, de ander voelt zich door omstandigheden genoodzaakt. Die noodzaak was bijvoorbeeld dat hun arbeidsovereenkomst eindigde, dat ze mantelzorgtaken kregen of dat opdrachtgevers alleen maar met zzp'ers wilden werken. Ze verschillen in het soort onderneming dat ze beginnen; de klassieke zzp'er produceert, de nieuwe zzp'er biedt zijn arbeid of diensten aan. Voor sommigen is het een bijbaan, voor anderen hun hoofd baan.
2. Het is tegenwoordig voor nieuwe zzp'ers vrij gemakkelijk is om een onderneming te starten. Iemand die eigen arbeid of diensten aanbiedt, hoeft doorgaans geen grote investeringen te doen. Evenmin is het in de meeste gevallen nodig om diploma's vakbekwaamheid e.d. te bezitten. Dat wil niet zeggen, dat ondernemers niet over vaardigheden hoeven te beschikken. Integendeel. Vakkennis alleen volstaat niet. Je moet tevens kunnen acquireren, netwerken onderhouden, doorzettingsvermogen hebben, veel uren willen maken, klantgericht, commercieel en administratief en financieel onderlegd zijn. Sommige taken kan je uitbesteden of ontwikkelen, maar de basis moet aanwezig zijn. Waarschijnlijk beschikken niet alle ondernemers in voldoende mate over al deze kwaliteiten.
3. Er is ook een groep zelfstandigen die zich niet echt ondernemer voelen. Dan gaat het om personen die niet over hun eigen tarieven en uren kunnen onderhandelen vanwege de macht van hun opdrachtgevers. Genoemd werden o.a. de zorgsector en de mediabedrijven. Op papier kan het uurloon nog redelijk zijn, maar omdat ze evenmin hun uren kunnen declareren en de productiviteit te hoog wordt ingeschat, komt het inkomen erg laag uit. Het is een soort stukloon. Daarnaast is er soms concurrentie van personen die (vaak parttime) in dezelfde branche werken, maar hier voor hun levensonderhoud niet afhankelijk van zijn. Zij hoeven bijvoorbeeld niet te reserveren voor pensioen waardoor ze met lage prijzen kunnen concurreren. Een gevolg hiervan kan zijn dat veel zelfstandigen die wel afhankelijk zijn van hun onderneming ook lage prijzen moeten vragen en daarom een laag inkomen hebben, soms voor langere tijd.
4. Ondernemers maken niet automatisch reserveringen voor een dip in de opdrachten/inkomsten, arbeidsongeschiktheid of pensioen. Veelal denken zij het wel te gaan redden omdat er enige spaargelden zijn of een eigen huis of schatten zij het risico op ziekte laag in. Slechts enkelen verzekeren zich wel. Een arbeidsongeschiktheidsverzekering overwegen zij wel, maar vanwege hoge premies, wachttijden voor uitkering, uitsluitingsgronden en andere ongunstige voorwaarden zien ze ervan af. Door het ontbreken van reserveringen voor voorzieningen houdt men weliswaar netto meer over, maar de risico's worden te laag ingeschat.
5. Parttime inkomsten uit de eigen onderneming laten zich lastig aanvullen met inkomsten uit een parttime loondienstverband. Dit heeft te maken met de flexmarkt waar veelal oproep- en nul urencontracten worden aangeboden. Omdat het dan onzeker is wanneer men moet werken, laat dit zich niet combineren met het maken van afspraken voor het eigen bedrijf.
6. In gesprekken tonen ondernemers zich redelijk positief en genuanceerd over mogelijke specifieke overheidsbemoediging t.a.v. een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering, een vangnet voor ondernemers en minimum tarieven. Een pensioenvoorziening vinden ze minder voor de hand liggen. AOW biedt een basis en sommigen hebben aanvullend pensioen uit een eerder loondienstverband. Anderen denken zich na hun pensionering in het buitenland te gaan vestigen, waar de kosten voor levensonderhoud lager liggen.
7. Weinig zelfstandigen zijn bekend met de voorzieningen die er specifiek voor hen zijn zoals het Bbz. Bij de zelfstandigen met lage inkomens is de bekendheid zelfs het laagst. Het gebruik is overeenkomstig. Voorlichting daarover wordt gemist.
8. Slechts zeer weinig zelfstandigen noemen de gemeente in de top drie van instanties/personen waar zij zouden aankloppen bij financiële problemen. Degenen met een laag inkomen noemen de gemeente niet vaker.
9. Wanneer zelfstandigen te maken hebben gehad met dienstverlening van de gemeente zijn ze hierover gematigd positief. Zij zijn over het algemeen positiever over de houding van degene die hen heeft geholpen dan over diens deskundigheid. Dat geldt ook voor de verwachtingen die ondernemers van gemeenten hebben. De ondernemers schatten de intenties van de gemeentebambtenaren positief in. De perceptie ten aanzien van deskundigheid en bureaucratie is aanmerkelijk minder rooskleurig.
10. De (algemene) bijstand wordt door de geïnterviewden gezien als uiterst vangnet, maar bijna niemand wil hier gebruik van maken, zelfs in geval van een zeer lage levensstandaard. Ze zijn zo gewend zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun bestaan dat ze het als een enorme stap ervaren om aan te kloppen voor financiële hulp. In die zin zit bij veel zelfstandigen een ingebouwde rem op het gebruik van sociale voorzieningen. Tegelijkertijd zorgt dit er bij sommigen voor dat zij minder

gebruik maken van voorzieningen dan goed voor hen is.

4 Tot slot

Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek speelden er op landelijk niveau een aantal ontwikkelingen voor wat betreft maatregelen die relevant zijn voor de zelfstandigen.

Er liep een wetgevingstraject met betrekking tot aanpassingen van het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz). Een belangrijke wijziging voor ondernemers is dat per 1 januari 2020 de nieuwe instroom van oudere zelfstandigen met een niet-levensvatbaar bedrijf beperkt is tot personen die zijn geboren vóór 1 januari 1960. De overige wijzigingen zijn vooral van technische aard.

De tweede ontwikkeling is dat in januari 2020 het rapport van de commissie Borstlap is uitgebracht. Deze onafhankelijke commissie van experts is gevraagd het kabinet te adviseren over de regulering van werk. Ze heeft onderzocht hoe werk er in de toekomst uit gaat zien en met wat voor wetten en regelgeving de overheid daar het beste bij kan aansluiten. Zo keek de commissie o.a. naar de juridische regels rondom arbeidscontracten, maar ook naar eventuele aanpassingen in vast en tijdelijk werk, arbeidsongeschiktheid, belastingen en zzp. Het ministerie van SZW heeft inbreng voor het rapport van Borstlap geleverd, waaronder een selectie uit deze verkenning.

Een derde traject betreft de maatregelen die het kabinet ingezet heeft op het gebied van werken als zelfstandige⁷. Het kabinet is voornemens om vanaf 2021 een minimumtarief voor zelfstandigen in te voeren. Daarnaast ligt er een voornemen om zelfstandigen te verplichten om een arbeidsongeschiktheidsverzekering af te sluiten. Beide voornemens moeten nader uitgewerkt worden en er moet gekeken worden naar draagvlak. Een verplichte pensioenvoorziening voor zelfstandigen ligt vooralsnog niet voor de hand. Deze keuzes passen goed bij de bevindingen uit deze verkenning. In het tweede kwartaal van 2020 wordt de vijfde voortgangsbrief verwacht. En tot slot is de SER bezig met een verkenning naar werkende armen. De Inspectie heeft haar concept bevindingen en observaties aan de SER ter beschikking gesteld.

⁷ O. a. 4e voortgangsbrief d.d. 22-11-19 en de brief over het principe pensioenakkoord d.d. 5-6-19 aan de 2e Kamer.

Bijlage 1: Methodologische verantwoording

De Inspectie heeft twee deelonderzoeken uitgevoerd. In najaar 2018 is een enquête uitgevoerd onder alle personen in het LISS- en CentERpanel (CentERdata, Tilburg) die voor het belangrijkste deel van hun inkomen aangewezen zijn op hun eigen bedrijf. Deze enquête was met name gericht op de ervaringen met en wensen ten aanzien van dienstverlening van de gemeenten op het gebied van werk en inkomen. In september 2019 is met 15 van de deelnemers aan de enquête doorgesproken via een semigestructureerd interview. Dit gesprek ging inhoudelijk breder over ondernemen en bestaanszekerheid.

Interviews

De personen die hadden deelgenomen aan de enquête zijn in de vragenlijst gevraagd of ze bereid waren door te praten over de resultaten. Bij de keuze voor uit te nodigen deelnemers is een selectie gemaakt uit degenen die aangaven door te willen praten, en verder degenen die aangaven een laag inkomen te hebben of moeite te hebben met rondkomen. De laatste twee criteria konden beperkt worden ingezet aangezien slechts een beperkt deel van de respondenten in de vragenlijst had aangegeven een laag inkomen of financiële problemen te hebben. De interviewleidraad is te vinden in bijlage 2.

Vragenlijst

Er is een vragenlijststudie uitgevoerd bij het zogenaamde LISS-panel. Dit betreft een representatief (door CBS getrokken en over de tijd aangevuld) panel van 4500 huishoudens/7000 personen, in de leeftijd van 16 jaar en ouder. In dit panel, waarin ook zelfstandigen plaatshebben, worden met regelmaat vragenlijsten afgenomen. Zo wordt jaarlijks in juni de 'Inkomensvragenlijst' afgenomen. De LISS inkomensvragenlijst 2018 is ingevuld door 5.357 personen, waarvan 454 actief waren als zelfstandige.

Ook beheert CentERdata het CentERpanel, een langer bestaand panel. In september 2018 is in het kader van een pilot van de Inspectie SZW een enquête uitgezet onder zowel het LISS- als het CentERpanel, om de mogelijke respons te maximaliseren (De vragenlijst voor zelfstandigen zit in bijlage 3).

De respons van de vragenlijst bestond uit 269 respondenten uit twee panels van CentERdata (199 uit het LISS-panel, 70 uit het Centerpanel). Van de respondenten was 85% zelfstandige zonder personeel en 15% zelfstandige met personeel (met een personeelsbestand variërend van 1 tot 80 fte). Veel van de respondenten vallen in de leeftijdsgroep tussen 45 en 65. Ook is een behoorlijk aantal boven de 65 en mogelijk AOW-gerechtigd. De AOW-gerechtigde groep kan geen beroep doen op het Bbz. Voor de algemene vragen over ondersteuning door de gemeente zijn deze groepen in de analyses gelaten. Als het gaat over specifieke ondersteuning, zoals bijvoorbeeld voor oudere zelfstandigen, zijn selecties gemaakt van groepen waarvoor de vragen specifiek van toepassing zijn (Tabel 4).

Tabel 4. Leeftijdscategorieën in de respons (n=269)

Leeftijd	Percentage
15-24 jaar	2
25-34 jaar	9
35-44 jaar	14
45-54 jaar	28
55-64 jaar	31
65 jaar en ouder	17
Totaal	100

De meeste respondenten zijn actief in de sectoren 1) cultuur, sport en recreatie; 2) zakelijke dienstverlening en; 3) gezondheids- en welzijnszorg (Tabel 5).

Tabel 5. Sectoren waarin zelfstandigen werkzaam zijn (n=269)

Sector	Percentage
Landbouw, bosbouw en visserij	5
Industrie (incl. delfstoffen/nuts/afval)	4
Bouwnijverheid	6
Groot- en detailhandel	10
Vervoer en opslag	5
Horeca	2
Informatie en communicatie	6
Financiële instellingen	6
Zakelijke dienstverlening/onroerend goed	18
Onderwijs	3
Gezondheids- en welzijnszorg	18
Cultuur, sport en recreatie/ overige dienstverlening	19
Totaal	102

Conceptueel model

Het conceptuele model waar vanuit gegaan is bij het opstellen van de vragenlijst voor de enquête onder zelfstandigen gaat uit van zelfstandigen onder bestaansminimum en de voorwaarden die er kunnen gelden om wel of niet gebruik te maken van inkomensvoorzieningen van de gemeente (figuur 4).

Figuur 4. Conceptueel model gebruik inkomensvoorziening door zelfstandigen met een inkomen onder bestaansminimum.

Kenmerken Respons

De respons van de enquête bestond uit 269 personen uit twee panels van CentERdata (199 uit het LISS-panel, 70 uit het CentERpanel). Algemene kenmerken van de respondenten zijn opgenomen in Bijlage 1. Omdat het onderzoek zich vooral richt op de groep met een laag inkomen, is de respons opgesplitst in een groep met een laag inkomen en een groep met een midden- tot hoog inkomen. Reden hiervoor is dat, ondanks dat er verschillende vormen Bbz zijn, en elke vorm zijn eigen voorwaarden heeft, voor de meeste vormen gesteld kan worden dat om voor Bbz in aanmerking te komen het gezinsinkomen (dus inclusief het inkomen van een eventuele partner) lager moet zijn dan het sociaal minimum (zie kader).

Sociaal minimum

Deze tabel bevat het sociaal minimum vanaf 1 juli 2018 (Toeslagenwet)
Dit zijn bruto bedragen.

Leefsituatie	Bedrag per maand
Gehuwd / gelijkgestelden	€ 1.594,27
Alleenstaande van 22 jaar en ouder	€ 1.177,32
Alleenstaand-woningdeler van 22 jaar en ouder	€ 866,08
Alleenstaande van 21 jaar	€ 946,99
Alleenstaand-woningdeler van 21 jaar	€ 702,74
Alleenstaande van 20 jaar	€ 768,21
Alleenstaande van 19 jaar	€ 588,12
Alleenstaande van 18 jaar	€ 492,42

Het is niet mogelijk het gezinsinkomen van alle deelnemers aan het onderzoek exact vast te stellen, maar een benadering is op twee manieren mogelijk. Voor de respondenten uit het LISS-panel is het gezinsinkomen geïmputeerd. Voor de analyse is er van uitgegaan dat een laag inkomen voor alleenstaanden een bruto inkomen onder 16.000 euro per jaar betekent, en voor

meerpersoonshuishoudens een bruto inkomen onder 24.000 euro per jaar. Waar relevant wordt de groep met laag inkomen afgezet tegen de rest van de zelfstandigen. De geïmputeerde inkomensgegevens zijn niet beschikbaar voor de deelnemers uit het CentERpanel.

Bij de zelfstandigen met de laagste inkomens is in veel gevallen sprake van een partner met een hoger inkomen. Naarmate het inkomen van de zelfstandige hoger is, is het percentage met een partner met hoger inkomen lager. Er zijn ook zelfstandigen die zelf een hoger inkomen hebben uit loondienst, maar dit zijn er niet veel.

Tabel 6. Inkomen zelfstandige ten opzichte van totale huishoudinkomen (n=267)

Persoonlijk bruto-inkomen	Percentage	Partner met hoger inkomen (% binnen inkomensgroep)
EUR 500 of minder	6	73
EUR 501 t/m EUR 1000	6	59
EUR 1001 t/m EUR 1500	7	28
EUR 1501 t/m EUR 2000	8	18
EUR 2001 t/m EUR 2500	6	18
EUR 2501 t/m EUR 3000	3	56
Meer dan 3000 EUR	29	14
Weet niet	35	-
Totaal	100	27

In de tekst beschreven verschillen uit de enquête zijn significant op $p < .05$ -niveau.

Bijlage 2: Interviewleidraad

De winst die met interviews behaald kan worden betreft een bredere insteek ten aanzien van bestaanszekerheid. Met de toenemende flexibilisering van de arbeid is er een steeds grotere groep zonder vast dienstverband, en er lijkt een flexibel werkende groep te zijn waarbij de grens tussen zelfstandigheid en flexibel dienstverband minder scherp wordt. Zelfstandigheid heeft bepaalde fiscale voordelen ten opzichte van werken in een dienstverband, maar ook meer risico's. Mogelijk zijn er groepen zelfstandigen die vanuit een optimistische kijk op hun financiële toekomst de keuze maken voor zelfstandigheid, bijvoorbeeld omdat het economisch tij goed is. Maar daarbij de financiële risico's (zoals ziekte, teruggang in klandizie) onderschatten. Eenmaal aan het werk als ondernemer is de weg terug naar een 'veilig' dienstverband moeilijk, vanwege gedane diepte-investeringen, problemen om een werkgever te vinden etc. Deze dynamiek is lastig op te hangen aan toezicht op een specifieke wet, maar is wel relevant voor het stelsel als geheel. De Inspectie ziet daarom meerwaarde in het interviewen van onze doelgroep op dergelijk bredere thema's. De scope van het interview kan zijn een zogenaamd levenslooperspectief.

Levensloop algemeen

- Iets over eigen onderneming/bedrijf
- Waarom bent u ooit ondernemer geworden? Ook in loondienst gewerkt? Daarvoor, gelijktijdig?
- Vertel eens waar u nu staat als ondernemer. Hoe is dat gekomen?
- Wat zijn voor u voor- en nadelen van ondernemerschap?
- Wat vindt u moeilijk?
- Heeft u ooit overwogen om te stoppen als ondernemer? Heeft u ooit overwogen een baan te zoeken of heeft u dit gedaan? Zo ja, waarom? Zo nee, wanneer zou u dit wel overwegen? Wat zijn beletsels?
- Wanneer is iemand een ondernemer? Wat zijn kenmerken van een ondernemer in uw visie?
- Hoe ervaart u de huidige arbeidsmarkt?
- Heeft u last van 'oneigenlijke' concurrentie? Waar bestaat die uit?
- Wat zou volgens u een oplossing daarvoor kunnen zijn?

Onzekerheid 1: laag inkomen

- Nu of recent een laag inkomen gehad? Was het eerder beter?
- Had u geweten dat u (langdurig) weinig verdiende, zou u dan ondernemer zijn geworden?
- Toekomstperspectief: verwacht u dat uw inkomen op korte termijn hoger wordt? Op langere termijn? Waarom denkt u dat?
- Wat vindt u van het plan voor een verplicht minimum tarief van € 16? Waarom?
- Denkt u dat u door de eveneens voorgestelde verlaging fiscale aftrek zelfstandigen in de problemen kan komen?

- Hoe krijgt u uw opdrachten /hoe verloopt werving?
- Bent u opgewassen tegen grote spelers op bijvoorbeeld de bouwmarkt?

Onzekerheid 2: arbeidsongeschiktheid

- Bent u voorbereid op / of heeft u al eens te maken gehad met kortdurende arbeidsongeschiktheid. Hoe?
- Bent u voorbereid op langdurige arbeidsongeschiktheid? Hoe?
- Is het mogelijk/betaalbaar om je te verzekeren tegen dit risico? Welke afwegingen spelen hier mee?
- Wat vindt u van het voorstel van een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering?
- Wat vindt u van een basisvoorziening voor arbeidsongeschiktheid voor alle werkenden?

Onzekerheid 3: oude dag

- Bereidt u zich financieel voor op ouder worden/pensioen?
- Zo ja, wanneer bent u begonnen of wanneer gaat u beginnen met reserveren voor pensioen? Op welke manier?
- Wat zou u vinden van een verplichte pensioenvoorziening?

Nb: dit wordt nog niet voorgesteld door de regering. Bbz voor oudere zelfstandigen met niet rendabel bedrijf wordt afgebouwd.

Onzekerheid 4 Ondernemerskeuzes

- Welke overwegingen spelen mee, welke prioriteiten zijn er in de keuze voor reserveringen?
 - voor laag inkomen/arbeitsongeschiktheid/oude dag
 - voor investeringen in het bedrijf
 - voor risico's niet betalende klanten / aansprakelijkheid (garanties) c.q. ongunstige voorwaarden als onderaannemer
 - voor privédoeleinden (huis, hobby, vakantie)?
- Kiest u bij bestedingen voor eigen geld/omzet, of gebruikt u hier ook externe financiering voor?

5 Overheid

- Wat doet de overheid naar uw mening voor (kleine) zelfstandigen tav sociale zekerheid/Welke regelingen kent u?
Er is oa : Bbz/bijzondere bijstand/schuldhulpverlening/toeslagen huur of zorg etc.
- Wat zou de overheid volgens u moeten doen voor zelfstandigen?
- Heeft u ervaring met de overheid in kader van financiële zaken?
- Zo ja, welke?
- Zo nee, wat zijn uw verwachtingen daaromtrent? Waarom?
- Aan welke voorwaarden moet een overheidsorganisatie voldoen, alvorens zij voor u een geschikte partner is?
- De overheid heeft bij sommige ondernemers een negatief imago. Hoe kan dat omgebogen worden naar meer positief naar uw idee?

Mogelijke weerstanden jegens overheid: praktisch (bereikbaarheid), imago (overheid geen kennis van zaken) principieel (zelf doen)

6 Tot slot

- Wilt u nog iets kwijt?

Algemene informatie voor zover niet uit selectie / enquête bekend

Bedrijf/branche

Gezinssituatie (partner ja/nee, kinderen ja/nee)

Leeftijd

Bijlage 3: Vragenlijst Zelfstandigen

Deze vragenlijst gaat over uw inkomen als zelfstandige.

Vraag 1:

In welk jaar bent u begonnen met uw bedrijf?

Als u een bedrijf overgenomen hebt, geef dan aan in welk jaar u zelf eigenaar bent geworden.

Vraag 2:

In welke sector is uw bedrijf actief?

1. Landbouw, bosbouw en visserij
2. Industrie (incl. delfstoffen/nuts/afval)
3. Bouwnijverheid
4. Groot- en detailhandel
5. Vervoer en opslag
6. Horeca
7. Informatie en communicatie
8. Financiële instellingen
9. Zakelijke dienstverlening/onroerend goed
10. Openbaar bestuur
11. Onderwijs
12. Gezondheids- en welzijnzorg
13. Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening

Vraag 3:

Hebt u personeel in dienst?

1. Ja, namelijk
2. Nee

Vraag 4:

In welke gemeente is uw bedrijf gevestigd?

Vraag 5:

Is het inkomen uit uw bedrijf het hoogste in uw huishouden of zijn andere inkomstenbronnen hoger?

1. Het inkomen uit mijn bedrijf is het hoogste inkomen.
Dit is zo vanaf (vul het jaartal in):
2. Ik heb zelf hogere inkomsten uit een andere bron
3. Mijn partner heeft hogere inkomsten

Vraag 6:

Is er bij u / uw bedrijf sprake van één of meer van de volgende financiële problemen?

Meerdere antwoorden mogelijk

1. Moeite met rondkomen
2. Problematische schulden
3. Dalende inkomsten
4. Onverwachte noodzakelijke uitgave die niet gedekt kan worden (bijvoorbeeld verplichte investering, transitievergoeding, onverzekerde schade)
5. Extra kosten door langdurige ziekte/arbeidsongeschiktheid

van werknemer(s)

6. Nee

Vraag 7:

Hebt u de afgelopen twee jaar wel eens overwogen om te stoppen met uw bedrijf vanwege de financiën?

1. Ja
2. Nee

Vraag 8:

Waarom bent u doorgegaan met uw bedrijf?

1. Ik vond toch de middelen om door te gaan
2. Ik had geen mogelijkheden om op een andere manier in mijn bestaan te voorzien
3. Ik kon niet stoppen omdat ik dan mijn zakelijke financiële verplichtingen niet zou kunnen nakomen
4. Anders, namelijk

Vraag 9:

Nu volgt een vraag over u als persoon. Van welke toeslagen maakt u gebruik?

v9_t1 Huurtoeslag
v9_t2 Zorgtoeslag
v9_t3 Kinderopvangtoeslag

1. Ja
2. Nee
3. Dat weet ik niet
4. Dat wil ik niet zeggen

Vraag 10:

Waarom ontvangt u geen huurtoeslag?

1. Ik heb een woonhuis
2. Ik heb een huurwoning maar heb geen huurtoeslag aangevraagd
[alleen na geven van dit antwoord de vervolgvraag hieronder]
3. Ik heb het wel aangevraagd, maar voldeed niet aan de voorwaarden

Vraag 10b:

Waarom hebt u geen huurtoeslag aangevraagd?

1. Ik wist niet dat dit mogelijk was
2. Ik denk niet dat ik aan de voorwaarden voldeed
3. Ik vind het teveel rompslomp om aan te vragen
4. Anders, namelijk...

Vraag 11:

Waarom ontvangt u geen zorgtoeslag?

1. Ik heb het niet aangevraagd *[alleen na geven van dit antwoord de vervolgvraag hieronder]*
2. Ik heb het wel aangevraagd, maar voldeed niet aan de voorwaarden

Vraag 11a:**Waarom hebt u geen zorgtoeslag aangevraagd?**

1. Ik wist niet dat dit mogelijk was
2. Ik denk niet dat ik aan de voorwaarden voldoe
3. Ik vind het teveel rompslomp om aan te vragen
4. Anders, namelijk...

Vraag 12:**Waarom ontvangt u geen kinderopvangtoeslag?**

1. Ik heb geen kinderen, of mijn kinderen worden niet door een kindercentrum of gastouder opgevangen
2. Ik heb wel kinderen, maar geen kinderopvangtoeslag aangevraagd [*alleen na geven van dit antwoord de vervolgvraag hieronder*]
3. Ik heb het wel aangevraagd, maar voldeed niet aan de voorwaarden

Vraag 12b:**Waarom hebt u geen kinderopvangtoeslag aangevraagd?**

1. Ik wist niet dat dit mogelijk was
2. Ik denk niet dat ik aan de voorwaarden voldoe
3. Ik vind het teveel rompslomp om aan te vragen
4. Anders, namelijk...

Vraag 13:**Wanneer ik in financiële problemen zou komen met mijn bedrijf en het lukt niet snel om deze op te lossen, zou ik als eerste aankloppen bij...**

Sleept u de hokjes 1, 2 en 3 naar waar u als eerste, tweede en derde zou aankloppen.

1. Mijn privémiddelen
2. Vrienden/familie
3. Mijn bank of Qredits
4. De gemeente
5. Het zelfstandigenloket, een ondernemershuis of ondernemersplein
6. Het loket voor schuldhulpverlening
7. De Kamer van Koophandel
8. Iemand anders / Een andere instantie

Ik klop nergens aan, als ik in problemen kom met mijn bedrijf laat ik dit failliet gaan.

Vraag 14:**De gemeente biedt in sommige gevallen hulp bij financiële problemen van een ondernemer, bijvoorbeeld vanuit het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (BBZ). Wist u dat er mogelijkheden voor (financiële) hulp zijn ten aanzien van:**

- v14_t1 Het starten van een bedrijf?
 v14_t2 Het verkrijgen van een investeringskrediet?
 v14_t3 Het stoppen van een bedrijf?
 v14_t4 Doorgaan met een bedrijf als oudere zelfstandige?
 v14_t5 Het aanpakken van schulden?

Vervolg vraag 14:

9. Ja, dat wist ik
10. Ja, dat wist ik en ik heb er ooit zelf gebruik van gemaakt
11. Nee, dat wist ik niet

Vraag 15:**Zou u in geval van financiële problemen met uw bedrijf (voor het eerst of opnieuw) bij de gemeente aankloppen?**

1. Zeker
2. Waarschijnlijk wel
3. Dat weet ik nog niet
4. Waarschijnlijk niet
5. Zeker niet

Vraag 16:**Kunt u aangeven waarom u in geval van financiële problemen met uw bedrijf (mogelijk) niet aan zou kloppen bij de gemeente?****Meerdere antwoorden mogelijk**

1. Ik heb eerder in verband met financiële problemen bij de gemeente aangeklopt, en dit is me niet goed bevallen
2. Ik denk dat de gemeente onvoldoende deskundig is om ondernemers te kunnen helpen
3. Ik vind het vervelend als de gemeente inzage in mijn financiën krijgt
4. Ik vind het moeilijk om over mijn financiële situatie met de gemeente te praten
5. Het kan mijn imago als ondernemer schaden als ik bij de gemeente aanklop
6. Ik vind dat een ondernemer geen beroep hoort te doen op publieke middelen
7. Anders, namelijk...

Vraag 17:**Hoe vaak hebt u in de afgelopen 2 jaar vanwege uw bedrijf persoonlijk contact gehad met iemand van de gemeente?**

Dit kan zijn telefonisch, per post, e-mail of face-to-face, maar we bedoelen hiermee geen geautomatiseerde communicatie, zoals bijvoorbeeld een belastingaanslag.

1. 0 keer
2. 1 of 2 keer
3. 3 of 4 keer
4. Meer dan 4 keer

Vraag 18:**Hoe vaak was dit contact in verband met de financiële situatie van uw bedrijf?**

Dit kan ook een normale financiële situatie zijn, bijvoorbeeld de aanvraag van een subsidie.

Antwoord type: Integer

Vraag 19:**Hoe kwam u in contact met de gemeente?**

1. Ik heb gebeld/gemailed met de gemeente
2. Ik ben persoonlijk langsgegaan bij de gemeente
3. Ik heb op de website van de gemeente naar informatie gezocht
4. Ik ben verwezen door...
5. Anders, namelijk...

Vraag 20:**Over welke onderwerpen hebt u in verband met uw bedrijf in de afgelopen twee jaar contact gehad met de gemeente?****Meerdere antwoorden mogelijk**

1. Ik was op zoek naar informatie over starten/ondernemen
2. Ik was op zoek naar informatie over subsidies
3. Ik was op zoek naar informatie over vergunningen
4. Ik wilde dat de gemeente mij een opdracht gaf
5. Ik was op zoek naar financiële ondersteuning
6. Anders, namelijk...

Vraag 21:**U hebt contact gehad met de gemeente in verband met uw financiële situatie. Waar ging dat contact over?****Meerdere antwoorden mogelijk**

1. Over een investeringskrediet
2. Over tijdelijke periodieke inkomensondersteuning
3. Over mogelijkheden om mijn bedrijf te kunnen beëindigen
4. Over mogelijkheden om door te gaan als oudere zelfstandige
5. Over het aanpakken van schulden
6. Anders, namelijk...

Vraag 22:**Wat was het resultaat?****Meerdere antwoorden mogelijk**

1. Ik heb een investeringskrediet gekregen
2. Ik heb financiële ondersteuning voor levensonderhoud gekregen
3. Ik heb financiële ondersteuning gekregen om mijn bedrijf te kunnen beëindigen
4. Ik heb financiële ondersteuning gekregen om mijn bedrijf tot aan mijn pensionering te kunnen voortzetten
5. Ik ben geholpen met het aanpakken van mijn schulden
6. Ik ben afgewezen voor ondersteuning omdat ik niet voldeed aan de voorwaarden
7. Ik moest eerst mijn bedrijf stoppen voordat de gemeente kon helpen
8. Ik moest eerst mijn administratie op orde brengen voordat de gemeente kon helpen
9. Ik ben na de/het eerste gesprek(ken) afgehaakt, omdat de voorwaarden voor hulp ongunstig waren
10. Ik ben na de/het eerste gesprek(ken) afgehaakt, om andere redenen, namelijk...
11. Ik ben doorverwezen naar...
12. Anders, namelijk...

Vraag 23:**Hoe waardeert u de dienstverlening van de gemeente?**

Geef u een rapportcijfer.

Antwoord type: Integer

Vraag 24:**Eventuele toelichting:**

Antwoord type: Text

Vraag 25:**Voldeed de dienstverlening aan uw verwachtingen?**

1. Ja
2. Nee, omdat...

Vraag 25:**Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen:**

v25_t1 De gemeente is deskundig op het gebied van ondernemen

v25_t2 De gemeente doet haar best om te helpen

v25_t3 De gemeente neemt mij serieus

v25_t4 De gemeente is pro-actief

v25_t5 De gemeente werpt zo min mogelijk drempels op

v25_t6 De gemeente informeert mij goed over financiële zaken

1. Zeer eens
2. Eens
3. Neutraal
4. Oneens
5. Zeer oneens

Vraag 26:**Eventuele toelichting:****Vraag 27:****Kunt u aspecten noemen met betrekking tot de financiële dienstverlening in uw gemeente die u positief waardeert?****Vraag 28:****Welke tips zou u willen meegeven aan uw gemeente ter verbetering van hun financiële dienstverlening?****Vraag 29:****Kent u ervaringen van andere ondernemers die contact met de gemeente hebben gehad over financiële zaken?**

Zo ja, waarover ging het en hoe ervoer die ondernemer het contact?

1. Nee
2. Ja, namelijk...

Vraag 30:

Voor welke financiële problemen van uw bedrijf zou u een beroep op de gemeente overwegen?

1. Voor een investeringskrediet
2. Voor tijdelijke periodieke inkomensondersteuning
3. Voor financiële hulp bij het beëindigen van mijn bedrijf
4. Voor financiële hulp om door te gaan als oudere zelfstandige
5. Voor het aanpakken van schulden
6. Anders, namelijk...

Vraag 31:

Mogen wij u later benaderen voor een toelichting?

1. Ja
2. Nee

NB: Maakt u alstublieft de vragenlijst af totdat u weer bij het beginscherm komt.

Pas dan registreert het systeem de vragenlijst als volledig ingevuld.

Tot slot. Wat vond u van deze vragenlijst:

- 1 = beslist niet
5 = beslist wel

Vond u het moeilijk om de vragen te beantwoorden?

Vond u de vragen duidelijk?

Heeft de vragenlijst u aan het denken gezet?

Vond u het onderwerp interessant?

Vond u het plezierig om de vragen in te vullen?

Hebt u nog opmerkingen over deze vragenlijst?

1. Ja
2. Nee

U kunt uw opmerking hieronder invullen.

De Inspectie SZW maakt deel uit van het
ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inspectie SZW
Postbus 90801 | 2509 LV Den Haag
Telefoon: 0800 - 5151

www.inspectieszw.nl

@Rijksoverheid | April 2020 |

Zzp'ers en bestaanszek
ISZW-programma Toezicht
zekerheid Een verkenni
Toezicht SUWI Zzp'ers e
verkenning door ISZW-p
Zzp'ers en bestaanszek
ISZW-programma Toezicht
zekerheid Een verkenni
Toezicht SUWI Zzp'ers e
verkenning door ISZW-p
Zzp'ers en bestaanszek
ISZW-programma Toezicht
zekerheid Een verkenni
Toezicht SUWI Zzp'ers e
verkenning door ISZW-p
Zzp'ers en bestaanszek
ISZW-programma Toezicht
zekerheid Een verkenni
Toezicht SUWI Zzp'ers e
verkenning door ISZW-p
Zzp'ers en bestaanszek
ISZW-programma Toezicht
zekerheid Een verkenni